

Concerttoelichting

Prokofjev en Rachmaninov

vr 17 maart 2023 · 20.15 uur
zo 19 maart 2023 · 14.15 uur

PROGRAMMA

dirigent **Lawrence Renes**
viool **Kristóf Baráti**

Sofia Goebaidoelina (1931)
Fairytale Poem (1971)

Sergei Prokofjev (1891-1953)
Vioolconcert nr. 1 in D, op. 19
(1915-17)

- Andantino
- Scherzo: Vivacissimo
- Moderato – Allegro moderato

pauze

Sergei Rachmaninov (1873-1943)
Symfonie nr. 2 in e, op. 27
(1906-07)

- Largo – Allegro moderato
- Allegro molto
- Adagio
- Allegro vivace

Einde concert circa
22.10 / 16.10 uur

Vorige uitvoeringen door ons
orkest:

Goebaidoelina Fairytale Poem:
eerste uitvoering
Prokofjev Vioolconcert nr. 1:
sep 2014, viool Lisa Batiashvili,
dirigent Valery Gergiev
Rachmaninov Symfonie nr. 2:
jan 2018, dirigent Stanislav
Kochanovsky

Een uur voor aanvang van het
concert geeft Kees Wisse een
inleiding op het programma,
toegang € 5. Kaartjes zijn aan
de zaal te verkrijgen tegen
pinbetaling. Voor Vrienden is de
inleiding gratis.

Cover: Foto Wolfgang
Hasselmann

Componisten in ballingschap

Beknotting van vrijheid heeft in Rusland een lange geschiedenis. Geweld en onderdrukking dwong Sergei Prokofjev en Sergei Rachmaninov hun koffers te pakken; Sofia Goebaidoelina maakte een innerlijke reis.

Sofia Goebaildoelina, Turijn 1991.

Op een zekere dag ziet een doodgewoon schoolbordkrijtje het licht. Letterlijk, want het wordt uit een doosje gehaald en bij het schoolbord neergelegd. Het krijtje droomt van de prachtigste tekeningen, maar helaas, het bord staat in het verkeerde lokaal. Het krijtje wordt dag in dag uit gebruikt om ingewikkelde sommen te schrijven. Verdrietig realiseert het zich dat het almaar kleiner wordt en op een dag weggegooid zal worden. En dan wordt alles

zwart. Een jongetje heeft het witte toverstokje in z'n zak gestopt en haalt het er pas buiten weer uit. Er gaat een wereld voor het krijtje open als het jongetje begint te tekenen. Het krijtje is zo verrukt, dat het niet merkt hoe het jongetje doortekent tot er nog maar een heel klein stompje over is.

Gekooide fantasie

Oorspronkelijk schreef Sofia Goebaidolina op verzoek van een kinderprogramma op de

radio muziek bij dit sprookje, maar het thema sprak haar zo aan, dat ze haar muziek bewerkte voor de concertzaal. Ze zag er een metafoor voor haar eigen situatie in: haar creatieve geest kon in de Sovjet-Unie niet tot volle wasdom komen. Noodgedwongen verlegde de componist haar aandacht naar innerlijke ontwikkeling. Dat was de enige optie zolang ze – net als het krijtje – niet haar fantasie de vrije loop kon laten. De repressie klinkt door in de

Foto: Marcello Mencarini

bijna gefluisterde miniaturen die Goebaidoelina in die Sovjet-tijd schreef. Filteren en versoberen van de klank was haar manier om haar eigen stem te vinden. In dit muzikale sprookje is dan ook de tijd dat het krijtje in de broekzak zit de langste en belangrijkste episode. Eerst is er nog de schrik met pianoakkoorden als bonzende hartslagen, maar al snel creëren gedempte en geplukte strijkers en de ijle klanken van vibrafoon en harp een nieuwe wereld om te ontdekken. Goebaidoelina koos in 1992 definitief voor de vrijheid en vestigde zich in Duitsland, waar ze nog altijd woont.

In Parijs hoorde Prokofjev dat zijn Moskouse appartement geplunderd was, al zijn papieren waren verbrand.

Vioolconcert op de vlucht

In zijn dagboek schreef Sergei Prokofjev hoe er tijdens de Februarirevolutie van 1917 op straat geschoten werd en het Mariinski-theater half leeg bleef omdat de mensen niet naar buiten durfden. Ook Prokofjev bleef liever binnen en werkte aan zijn *Eerste vioolconcert*. Zodra het in het voorjaar weer wat rustiger was, huurde hij kamers op het platteland om het werk te orkestreren. Tijdens een bootreis op de Wolga werkte hij door, en zelfs in de wachtkamer van het bureau waar hij zich moest melden voor de dienst – de *Eerste Wereldoorlog* woedde volop, de Duitse troepen rukten op. Toen in het najaar het Duitse leger

Riga bezette, pakte Prokofjev uit voorzorg een koffer in met zijn bladmuziek en dagboeken. Met meer dan dertig kilo was het niet erg praktische bagage voor iemand op de vlucht, maar hij kon de koffer aan dirigent Serge Koussevitzky in bewaring geven. Na een Amerikaanse reis vestigde Prokofjev zich in Parijs, waar inmiddels veel landgenoten hun toevlucht hadden gezocht. Via hen hoorde hij dat zijn Moskouse appartement geplunderd was, al zijn papieren waren verbrand. Maar Koussevitzky liet weten dat hij inmiddels veilig met de koffer in Frankrijk was aangekomen. Het handschrift van Prokofjefs vioolconcert had zijn moeder, die met een boot via Griekenland in 1920 Marseille bereikte. Pas in 1923 klonk de muziek voor het eerst in Parijs, uitgevoerd door Koussevitzky's orkest, met diens concertmeester als solist.

Relatieve rust

In 1905 werd een demonstratie op de trappen van het Winterpaleis in Sint Petersburg bloedig neergeslagen, het startsein van een gewelddadige revolutie die al snel oversloeg naar Moskou. Sergei Rachmaninov, die daar dirigent was geworden van het Bolsjoi-orkest, zegde al zijn verplichtingen af en ontvluchtte het tumult met zijn gezin. In het najaar van 1906 huurde hij een huis in Dresden. Daar vond hij de rust om zijn *Tweede symfonie* – die hem al jarenlang door het hoofd spookte – in schets te voltooiën. De volgende zomer begon hij in zijn zomerverblijf Ivanovka, honderden kilometers verwijderd van het onrustige Moskou, aan de orkestratie. In januari 1908 ging de symfonie eindelijk in première in Sint Petersburg; een week later klonk de muziek in Moskou.

Na achttien maanden was Rachmaninov helemaal terug als

componist, pianist en dirigent in een concert dat volledig aan hem gewijd was. Tot zijn grote opluchting hadden de roterende melodieën – vooral in het langzame derde deel – veel succes. Het leek wel alsof de afstand tot zijn geliefde Rusland hem ertoe had aangezet om tijdens het verblijf in Dresden zijn meest emotionele herinneringen te verklanken, zoals de kerkklokken in het laatste deel.

Omdat de symfonie zo overweldigend lang was (hij duurt bijna een vol uur), werden tot ver in de vorige eeuw nog vaak coupures gemaakt, hele passages werden weggelaten in concerten. Rachmaninov vond het verschrikkelijk. 'Alsof je stukken uit mijn hart wegsnijdt', schreef hij aan de Amerikaanse dirigent Eugene Ormandy.

Bladmuziek opgedoken

In 1917, het jaar dat Prokofjev zijn vioolconcert voltooide, verliet Rachmaninov voorgoed zijn vaderland, na een laatste bezoek aan zijn geliefde, maar inmiddels geplunderde Ivanovka. Het manuscript van zijn *Tweede symfonie* was hij al eerder verloren: het raakte zoek in de periode dat hij heen weer reisde tussen Dresden en Ivanovka. Gelukkig had de uitgever het werk toen al gegraveerd, anders hadden we deze symfonie pas in 2004 leren kennen. In de nalatenschap van een verzamelaar in Zwitserland werd het handschrift gevonden en vervolgens via Sotheby's te koop aangeboden. De nazaten van Rachmaninov hebben de openbare veiling kunnen verijdelen en het handschrift wordt nu bewaard in de British Library.

Carine Alders

Lawrence Renes - dirigent

Geboren: Den Helder, Nederland

Studie: viool aan het Sweelinck Conservatorium Amsterdam, orkestdirectie aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag

Prijzen: eerste prijs NOS internationale dirigentencursus 1992, Elisabeth Everts Prijs 1992

Doorbraak: 1995, als invaller voor Riccardo Chailly bij het Koninklijk Concertgebouworkest

Daarna: chef-dirigent van Het Gelders Orkest (1998–2002), Bremer Philharmoniker (2001–2006), Koninklijke Zweedse Opera (2012–2017), gastdirecties bij Los Angeles Philharmonic Orchestra, Bamberger Symphoniker, Philharmonia Orchestra, Orchestre National de Lyon, Tokyo Metropolitan Orchestra en Mahler Chamber Orchestra, operaproducties bij de San Francisco Opera, De Nationale Opera, English National Opera en de Munt, Brussel

Debuut Rotterdams Philharmonisch: 1996

Foto: Claudine Grin

Foto: Marco Borggreve

Kristóf Baráti - viool

Geboren: Boedapest, Hongarije

Studie: eerste vioollessen van zijn moeder, daarna les van Vilmos Tátrai, studie aan het Franz Liszt Conservatorium van Boedapest en in Parijs bij Eduard Wulfson

Prijzen: Gorizia Concours 1995, Long-Thibaud-Crespin Concours 1996, Koningin Elisabeth Concours 1997, Internationaal Paganini Concours Moskou 2010, Kossuth-prijs 2014

Doorbraak: debuut Verbier Festival 2016

Daarna: solo-optredens met Los Angeles Philharmonic, London Philharmonic Orchestra, Orchestre Symphonique de Montréal, Budapest Festival Orchestra, Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks, Mariinsky-orkest

Instrument: Kristóf Baráti speelt de 'Lady Harmsworth'-viool, gebouwd door Antonio Stradivarius in 1703 en in bruikleen gegeven door de Stradivarius Society of Chicago

Debuut Rotterdams Philharmonisch: 1998

Agenda

za 25 maart 2023 • 21.00 uur

Sev'n

dirigent **Frans-Aert Burghgraef**

spoken word **YMP**

gospelkoor **G-roots**

zo 26 maart 2023 • 10.30 uur

Music for Breakfast 4

met **Julien Hervé** (*klarinet*), **Noëmi**

Bodden (*viool*) en *collega's uit het*

orkest

kamermuziek van **Vivier, Ravel,**

Fauré en **Debussy**

zo 2 april 2023

13.15 en 15.00 uur

Kindermuziekweek:

De liefste wens (6+)

dirigent **Bertie Baigent**

regie **Sybrand van der Werf**

acteur **Freek den Hartogh**

verhaal **Toon Tellegen**

scenografie **Cynthia Borst**

Van Binsbergen *De liefste wens*

do 6 april 2023 • 19.30 uur

vr 7 april 2023 • 19.30 uur

za 8 april 2023 • 19.30 uur

dirigent **Peter Dijkstra**

sopraan **Jeanine De Bique**

countertenor **Maarten Engeltjes**

tenor (evangelist) **Maximilian Schmitt**

tenor **Fabio Trümper**

bariton **Thomas Oliemans**

bas (Christus) **Thomas Stimmel**

koor **Laurens Collegium, Nationaal**

Kinderkoor

Bach *Matthäus-Passion*

do 20 april 2023 • 20.15 uur

vr 21 april 2023 • 20.15 uur

zo 23 april 2023 • 14.15 uur

dirigent **Maxim Emelyanychev**

klavecimbel **Jean Rondeau**

Debussy *Prélude à l'après-midi d'un*

faune

Poulenc *Concert Champêtre*

Rossini *Ouverture Il barbiere di Siviglia*

Mendelssohn *Vierde symfonie*

'Italiaanse'

Orkestleden

Chef-dirigent

Lahav Shani

Eredirigent

Yannick Nézet-Séguin

Assistent-dirigent

Bertie Baigent

Eerste viool

Igor Gruppman,

concertmeester

Marieke Blankestijn,

concertmeester

Quirine Scheffers

Hed Yaron Meyerson

Saskia Otto

Arno Bons

Mireille van der Wart

Cor van der Linden

Rachel Browne

Maria Dingjan

Marie-José Schrijner

Noëmi Bodden

Petra Visser

Sophia Torrenga

Hadewijch Hofland

Annerien Stuker

Alexandra van

Beveren

Koen Stapert

Tweede viool

Charlotte Potgieter

Cecilia Ziano

Frank de Groot

Laurens van Vliet

Tomoko Hara

Elina Staphorsius

Jun Yi Dou

Bob Bruyn

Letizia Sciarone

Eefje Habraken

Maija Reinikainen

Wim Ruitenbeek

Babette van den Berg

Melanie Broers

Altviool

Anne Huser

Roman Spitzer

Galahad Samson

Kerstin Bonk

Lex Prummel

Janine Baller

Francis Saunders

Veronika Lénártová

Rosalinde Kluck

León van den Berg

Oljfe van der Klein

Cello

Emanuele Silvestri

Joanna Pachucka

Daniel Petrovitsch

Mario Rio

Gé van Leeuwen

Eelco Beinema

Carla Schrijner

Pepijn Meeuws

Yi-Ting Fang

Contrabas

Matthew Midgley

Ying Lai Green

Jonathan Focquaert

Robert Franenberg

Harke Wiersma

Arjen Leendertz

Ricardo Neto

Fluit

Juliette Hurel

Joséphine Olech

Désirée Woudenberg

Fluit/piccolo

Beatriz Da Baião

Hobo

Remco de Vries

Karel Schoofs

Anja van der Maten

Hobo/althobo

Ron Tjhuis

Klarinet

Julien Hervé

Bruno Bonansea

Klarinet/ basklarinet

Romke-Jan Wijmenga

Fagot

Pieter Nuytten

Lola Descours

Marianne Prummel

Fagot/ contrafagot

Hans Wisse

Hoorn

David Fernández

Alonso

Wendy Leliveld

Richard Speetjens

Laurens Otto

Pierre Buizer

Trompet

Alex Elia

Simon Wierenga

Jos Verspagen

Trombone

Pierre Volders

Alexander Verbeek

Remko de Jager

Bastrombone

Rommert Groenhof

Tuba

Hendrik-Jan Renes

Pauken/slagwerk

Danny van de Wal

Ronald Ent

Martijn Boom

Adriaan Feyaerts

Harp

Charlotte Sprenkels